

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยที่ประชากรได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องและทั่วถึง ย่อมประสบผลสำเร็จในทุกด้าน ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ดังคำกล่าวที่ว่า การศึกษาเป็นกำลังอำนาจของชาติ ปัจจัยหนึ่ง และเป็นปัจจัยสนับสนุนกำลังอำนาจของชาติในด้านอื่น คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง สังคม จิตวิทยาและด้านป้องกันประเทศ (วิจิตร ศรีสะอ้าน. 2532 : 35)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพุทธศักราช 2542 ต่างมีจุดมุ่งหมายชัดเจนที่จะให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการ พัฒนาคนคุ้มครองสิทธิ สร้างความเสมอภาค และให้โอกาสทุกคนได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น จึงกำหนดว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้อง จัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ย นอกจากนี้ในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ยังต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน การปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้องในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม รวมทั้งสนับสนุนการค้นคว้าวิจัย เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นมิติใหม่ในการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงและปฏิรูปการศึกษา (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 7)

และตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับ พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา มาตรา 9(2) ให้มีการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา บุคคลในชุมชนให้มี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญา ท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา จากพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ทำให้ทราบถึงแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ได้มีการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้สถานศึกษามีความ คล่องตัวในการบริหารและจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้บุคลากรและ

องค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจในการจัดการศึกษาของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน มีความสำคัญมากในการพัฒนาคน ในชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านจิตใจและวัตถุไปพร้อม ๆ กัน คำนึงที่จะชีวิตระดับ การพัฒนาการศึกษาได้ประการหนึ่งก็คือ การที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการศึกษามาก สามารถแสดงให้เห็นถึงระดับการเป็นประเทศที่สามารถพัฒนาไปสู่ความเจริญในอนาคตได้ (นงรัตน์ ศรีพรหม. 2544 : 21-24) และการมีส่วนร่วมของชุมชนมิใช่จุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หรือเฉพาะงานรื่นเริงสังสรรค์เท่านั้น แต่โรงเรียนเป็น หน่วยของสังคมที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมโดยมีชุมชนเป็นสิ่งแวดล้อม และการศึกษาจะดีนั้นจะต้องจัดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น อีกทั้ง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะทราบถึงความต้องการของท้องถิ่น (สัมพันธ์ อุปลลา. 2541 : 1-2) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 29 ในการให้ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมและมีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ซึ่งถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนในสังคมได้ทราบ เกิดความตระหนักและ รับผิดชอบร่วมกัน เนื่องจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ปวงชนจึงต้องร่วมกันจัดการศึกษา (All for Education) เพื่อพัฒนาสังคม จึง กล่าวได้ว่าผู้ปกครองเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยให้การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เกิดผลอย่างจริงจัง และรวดเร็ว เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม ดังนั้นภารกิจสำคัญของผู้ปกครองที่โรงเรียนปรารถนา ให้มีขึ้น ได้แก่ ความช่วยเหลือ การให้ความรู้ การร่วมเรียนรู้ การเป็นผู้ให้และรับข้อมูล และการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติม (ภัทรภรณ์ นันทวงศ์. 2544 : 2)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันที่มุ่งพัฒนาด้านวิชาการ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนถึงศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การจัดการและการบริหาร การศึกษา รัฐเข้ามาดำเนินการเกือบทั้งหมด ทำให้ประชาชน เอกชน และองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นแทบไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม (ชาอุทัย ศิลปอวยชัย และคณะ. 2542 : 2) นอกจากนี้จากการประชุมปฏิบัติการนำนโยบายสู่แผนปฏิบัติ : แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูป การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เน้นรวมศูนย์อำนาจไว้ในส่วนกลาง เปิดโอกาสให้หน่วยปฏิบัติมีอำนาจในการตัดสินใจค่อนข้าง น้อยมาก แม้จะมีการมอบอำนาจบางเรื่องลงไปก็เป็นการปฏิบัติตามระเบียบ และกฎเกณฑ์ที่ กำหนดโดยส่วนกลาง มีการกระจายอำนาจทั้งในด้านการบริหารและวิธีการลงสู่ระดับพื้นที่

ค่อนข้างน้อย การขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามา มีบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง เพราะขาดกลไกและวิธีการที่เหมาะสมที่จะทำให้ชุมชน ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาในท้องถิ่น (สุรัฐ ศิลปอนันต์. 2542 : 3)

อย่างไรก็ตามปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนยังไม่เป็นที่ยอมรับและไม่สนองตอบต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้ปกครองนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ ซึ่งจากผลการวิจัยสภาพความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ฝ่ายมัธยม ของประเสริฐ วิเศษกิจ (2542 : 30-31) พบว่า ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน ผู้ปกครองนักเรียนต้องการให้ดูแลนักเรียนด้วยกฎระเบียบที่เคร่งครัด อีกทั้งยังต้องการให้โรงเรียนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์มาบริการนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัส พลายชุม (2542 : 72-73) ที่พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียน จากข้อมูลข่าวสารการติดต่อประสานงาน และร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน โรงเรียน ครูที่เกี่ยวข้อง ต้องตระหนักถึงความจำเป็นและเล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งร่วมกันวางแผน ดำเนินการ ประเมินและพัฒนางาน ตลอดจนชื่นชมและภาคภูมิใจในผลงานที่เกิดขึ้นร่วมกัน ผู้ปกครองต้องการมีบทบาทเพิ่มขึ้นจากเดิม ทั้งในลักษณะการให้ความร่วมมือ สนับสนุนโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ เป็นผู้จัดการเรียนรู้ในบางส่วนที่เพิ่มเติม

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ในภารกิจจัดการศึกษาทั้ง 4 งาน คือ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป เพื่อมุ่งที่จะทราบถึงข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ และปัญหาของบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีเป้าหมายเพื่อให้ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่องานบริหารการศึกษาในส่วนของบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนมากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

3. เพื่อประมวลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

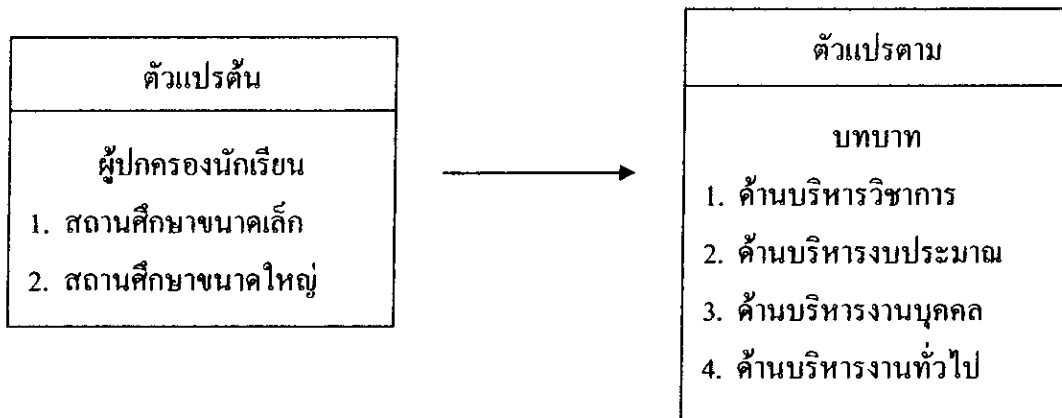
สมมติฐานการวิจัย

1. บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบภารกิจงานตามโครงสร้างการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39) คือ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีบุตรหลานศึกษาอยู่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 7 อำเภอ ได้แก่

อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอแกลง อำเภอกันทรวิชัย อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอกุฉินารายณ์
อำเภอเข็ญชัย และกิ่งอำเภอชื่นชม จำนวนทั้งสิ้น 51,930 คน จำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่
21,284 คน และสถานศึกษาขนาดเล็ก 30,646 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีบุตรหลานศึกษาอยู่ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified
Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and
Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด. 2538 : 187) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 381 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดสถานศึกษา

2.1.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก

2.1.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง
นักเรียน ในภารกิจงาน 4 ด้านของสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.2.1 ด้านบริหารวิชาการ วิทยาลัยการศึกษามหาสารคาม

2.2.2 ด้านบริหารงบประมาณ

2.2.3 ด้านบริหารงานบุคคล

2.2.4 ด้านบริหารงานทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง การเข้าร่วม
ในกิจกรรมอันเกี่ยวกับการศึกษาในสถานศึกษา ของผู้ปกครองนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา
มหาสารคาม เขต 1

2. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง ประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้ปกครองนักเรียน
ตามทะเบียนนักเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 1- 2
ซึ่งบางสถานศึกษามีการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 ด้วย (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา)
สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

3. ภารกิจงานตามโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บทบาทหน้าที่
ของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการ 4 ด้าน คือ

3.1 **ด้านบริหารวิชาการ** หมายถึง ภารกิจงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

3.2 **ด้านบริหารงบประมาณ** หมายถึง ภารกิจงานเกี่ยวกับงานการเงินของสถานศึกษาทุกประเภท รวมถึงการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาและการบริการพัสดุและสินทรัพย์ของสถานศึกษา

3.3 **ด้านบริหารงานบุคคล** หมายถึง ภารกิจงานเกี่ยวกับการจัดการด้านบุคลากรของสถานศึกษา ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการลงโทษหรือดำเนินการทางวินัยแก่บุคคลที่มีความผิด หรือปฏิบัติหน้าที่ด้อยประสิทธิภาพ

3.4 **ด้านบริหารงานทั่วไป** หมายถึง ภารกิจงานเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอนหรือเกี่ยวกับนักเรียน และการให้บริการแก่ชุมชน

4. **สถานศึกษา** หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 1 - 2 และมีบางสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1

5. **ขนาดสถานศึกษา** หมายถึง ขนาดของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 1 - 2 และมีบางสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 (โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา) ซึ่งใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาดสถานศึกษา ตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 8) แบ่งเป็น 2 ขนาด (กฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546) ได้แก่

5.1 **สถานศึกษาขนาดเล็ก** มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน

5.2 **สถานศึกษาขนาดใหญ่** มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 สำหรับผู้บริหารเพื่อนำไปพิจารณากำหนดนโยบายและวางแผนในการพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงข้อเสนอแนะที่ได้เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษา เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนา แก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อไป